

Свириденко Г. В.

здобувачка, Інститут держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України

Науковий керівник:

Оніщенко Н.М., д.ю.н., професор,
зав. відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України,
Заслужений юрист України,
академік НАПрН України

ПРАВОМІРНА ПОВЕДІНКА ЯК НАПРЯМ ВИВЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

В сучасній юридичній науці існують певні напрями, які попри всі наукові етапи юридичного розвитку не втрачають своєї актуальності та значущості. З упевненістю до таких напрямів можна віднести і правомірну поведінку особистості.

Багато в чому успіхи демократичних перетворень залежать від того, наскільки повно реалізується право в суспільстві, підтримується та поважається різними соціумами взагалі, та кожним індивідом зокрема. У зв'язку з цим сьогодні зростає значення такої категорії загальної теорії права і такого явища соціальної дійсності, як правомірна поведінка [3, с.4].

Поведінка людини є одним із видів людської діяльності, вона не тільки спрямована на безпосереднє задоволення різних потреб, а й зорієнтована на задоволення певних інтересів (суспільних, державних, особистих, національних тощо). Вона є зовнішньою системою дій, в основу якої покладені внутрішні прагнення людини; про це неодноразово наголошувалося в юридичній літературі [2, с. 480].

Поведінка має соціальний характер і визначається як сукупність певних дій, що викликають зміни у оточуючому світі чи у самому суб'єкті. У даному визначенні на першому місці перебуває саме суспільна цінність дій суб'єкта [1, с. 8].

Безпосереднє звернення до дослідження суспільно корисної поведінки у сфері права, слід вважати характерною рисою сучасного українського правознавства. Це пов'язано з поживленням процесів оновлення і збагачення методологічних основ в юридичній науці, уникненням традиційно догматичних трактувань правових категорій, фетишизації нормативного впливу держави на поведінку людей, необхідністю вивчення "права в дії" в динаміці, розгляду всього процесу дії права.

Підтвердженням значущості звернення до проблем правової поведінки, до виявлення закономірностей закріплення правомірності у вчинках громадян, розробки типології юридично значущої поведінки, її «спонукальних сил», механізму забезпечення свідомого дотримання особистістю правових приписів є й те значення, яке має належна правова поведінка у вивченні найважливіших юридичних категорій.

Така поведінка виступає необхідним інструментальним компонентом багатьох понять сучасної теорії права таких, як законність і правопорядок, правова культура і правовий статус особистості, соціальний механізм забезпечення прав людини і громадянина, реалізація правових норм тощо. Та й саме право все більше оцінюється з позиції його самореалізації в масовій дії, діяльності людей, їх правомірній поведінці.

В даний час реалістичними стають наукові роздуми про те, що юриспруденція повинна ставати наукою про соціальну поведінку людини у правовій сфері, а поведінка відповідно повинно розглядатися в якості кінцевого результату реалізованого права.

Поведінка була і залишається найважливішою соціальною характеристикою особистості.

Принциповим фактором, що визначає місце особистості в суспільстві, є її ставлення до права, соціально-правової дійсності. Про характер дій людини у сфері правового регулювання можна розмірковувати, виходячи з оцінок, зафіксованих в юридичних нормах. Такими правовими діями особи є проступки - **правомірні** або **протиправні**. Всі інші дії можуть бути зараховані до

юридично байдужих (індиферентних щодо права), тобто не віднесених до категорії дій, що потребують правового опосередкування.

В останні роки увага вчених все більш зосереджується на проблемі особистості як найвищої цінності суспільства, в інтересах якої і повинні відбуватися докорінні зміни: глибше стала досліджуватися сама проблема істинних і уявних цінностей в праві; гостріше відчуваються сьогодні реалії життя, політико-правової дійсності; по-іншому проявляються спрямованість і рівень юридичного мислення і поведінки, їх соціально-духовні, моральні характеристики; по-новому постають проблеми соціально-правової значущості, співвідношення належного і забороненого тощо.

Традиційно правознавці звертаються до проблем, пов'язаних з неправомірними діями осіб. Зазвичай протиправні діяння - найбільш соціально шкідливий й небезпечний різновид антигромадської поведінки, вони виступають вирішальним фактором у визначенні ступеня юридичної відповідальності особистості за свої дії. Проте суттєві відмінності, що покладені в основу правової поведінки, вимагають спеціального розгляду як протиправної, так і правомірної поведінки, що буде здійснюватися нами і надалі, в подальших публікаціях.

Зазначений підхід до меж прояву правомірності, що поділяється більшістю авторів – науковців, що не виходить за межі дозволених правом меж дій (вчинків), дає загальне уявлення про даний вид правової поведінки. Більш конкретні дефініції, критерії правомірності, пропоновані різними вченими, показують, що в юридичній літературі ще не склалася єдина точка зору з приводу того, що ж відносити до соціально корисної і юридично значущої, належної поведінки.

Актуальність розгляду правомірної поведінки зростає також у зв'язку із дослідженням проблем розвитку громадянського суспільства, соціально активної поведінки особи.

Список використаних джерел:

1. Оксамытный В.В. Правомерное поведение личности. – К.: Наукова думка, 1985. – С. 8.

2. Теорія держави і права. Академічний курс. Підручник за редакцією О.В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. К: Юринком Інтер, 2006. С.480 [с.688].

3. Юридична відповідальність: проблеми виключення та звільнення / колектив авторів. Відп. ред. Ю.В. Баулін. – Донецьк. ПП «ВД» КАЛЬМІУС», 2013. С. 4 [с.424].